

SPECIAL ATTENTION: Translation ~~Pool~~.

MV
May 11
IX-6149/a

HUNGARY

REVOLUTION (2910)
PERSONALITIES (2101)
ARMED FORCES (0309)✓

REVOLUTIONARY EVENTS AT THE KILIAN BARRACKS OF
BUDAPEST

SOURCE VIENNA: Refugee from BUDAPEST.

DATE OF OBSERVATION: October to November 1956.

ENGLISH SYNOPSIS: This report deals with the events -- in their chronological order -- which took place in the Kilian barracks during the revolution. The report has been written by a subordinate officer who served under the command of MALETER. It asserts, that at the beginning of the people's uprising, MALETER fought against the rebels. Only later, after the interrogation of captured Freedom Fighters, did MALETER decide to join the rebels. Subsequent events swept MALETER along with them. He decided to support his country's fight for freedom and to resist the attacking Russians. He wanted to hold out in the Kilian barracks until "the last Russian leaves the country".

This report includes the interrogation of a captured Russian armored car soldier who escaped from a burning tank. (His testimony has been recorded in a protocol). The Russian soldier said that they had been ordered from Rumania to Hungary to fight against the landowners, who were setting up a Fascist system of government. Nevertheless, they were confused, as they had to fight against the workers and the youth. "We were betrayed ... and on account of this so many had to die," said a Russian corporal.

EVALUATION COMMENT: This report supplies valuable details on the revolutionary events which took place at the BUDAPEST Kilian barracks. It is also a valuable contribution to the study of the role played by MALETER during the revolution. See for more

(more)

details on the same subject RFE VIENNA Item Nos. 10669 and 10670/56.

x x x

ELSŐ TALÁLKOZÁS MALÉTERREL
First Meeting with MALÉTER

"Mielőtt nekifogok, hogy papírra vesseem majd fél év távlatából annak a laktanyának történetét, amely végérvényesen beírta nevét a magyar történelem aranylapjaira, szeretném pár szóval ismertetni személyemet s azokat a körülményeket, amelyek ismerete feltétlenül hozzátartozik az íráshoz.

"Jó magam 1952-ben végeztem el az egyetemet s így 1954-ben tartalékos tiszti rendfokozatot szereztem. A hadsereget, a katonai életet mindig szerettem, s így került sor arra, hogy 1956 nyarán kértem tartalékos behívásomat BUDAPEST-i alakulathoz. Ez sikerült is és 1956 július közepén megkaptam behívómat, amely jelentkezésre szólított fel a BUDAPEST-i PF. 1200 számú alakulat Uri-utcai parancsnokságához. Ekkor már értesülve voltam, hogy úgy nevezett "speciális alakulathoz" kerülök, amelynek BUDAPEST-i egységei ez év szeptember elsején állnak fel. Mi volt a feladata ezeknek az egységeknek? A népgazdaság olyan ágazataiba, amelyekhez rendszeres toborzás útján munkaerőt nem találnak, katonai fegyverem alatt tartott sorköteles fiatalokkal való pótlása. Így a PF. 1200 fedőnevű katonai alakulat (dandár) egységei a bányákban, az 1956 nyárvégén felállított zárlóaljak a BUDAPEST-i építőiparban dolgoztak. Az egységek tagjai olyan sorköteles ifjak voltak, akiknek jórésze "büntetett" előéletű volt. "Büntetett előéletű" volt aki "tiltott határátlépésért" ült, aki "osztályidegen" származása miatt "megbízhatatlan" volt és természetesen aki közönséges bűncselekményekért volt elítélve. Ezek fegyveres kiképzésben csak igen kis mértékben, -- főleg elméleti síkon -- részesültek. S mivel az 1956. késő nyári hadsereg leszerezési kampány alkalmával 15.000 emberrel csökkentették a néphadsereget, az egész építő- és bányász dandárt kivonták a Honvédelmi Minisztérium közvetlen irányítása alól -- s (bár szervezetszerűleg oda tartoztunk továbbra is) -- átadták az Építésügyi, illetve Bányászati és Energiaügyi Minisztériumnak. Ez csak papíron történt meg, abból a célból, hogy ilyen módon is "csökkentsék" a hadsereg létszámát.

(more)

"Maguk a tisztek -- a keret -- is tulnyomó részt (90 százalék) tartalékosokból állottak azzal a különbséggel, hogy őket az elmúlt évek során kisebb-nagyobb hibákért, mint hivatásos tiszteket tartalékos állományba tették.

"Ezen a nyári délutánon, amikor először kerestem fel jövőendő parancsnokságomat, nyüzsgött ott a még civilbe öltözött társaság. Körülbelül 30-32 fő volt a teremben, valamennyien a BUDAPESTEN felállítandó új építőzászlóalj leendő parancsnokai, parancsnokhelyettesei és politikai tisztjei.

"Hirtelen csend támadt, a dandár parancsnok MALÉTER Pál lépett a terembe. Ekkor láttam életemben először azt az embert, akinek személyéhez a későbbiek során a magyar forradalom egyik legkiválóbb hadi ténye, a Kilián laktanya védelme fűződik. Magas, szikár alakján remekül hatott az egyenruha és rövid, értelmes beszédmodora még jobban magára vonta a figyelmet.

Amikor egy szervezési probléma során beosztottjai kétségbeesetten hebegtek-habogtak, ő egyetlen kézmozdulattal leintette őket és pár perc alatt elintézte a kérdést. El tudtam képzelni abban a pillanatban, hogy MALÉTER ugyannyilyen gyors és határozott módon oldhatta meg azokat a problémákat is, amelyek 1944-1945- telén a MISKOLC-környéki partizántáborban vártak megoldásra. MALÉTER abban az időben ugyanis partizánvezér volt, aki kicsiny, főleg bányászokból álló csoportjával, hol itt, hol ott zavarta meg a Magyarország területén harcoló német fasisztákat. Az értekezletről -- amelyen feladatainkról esett szó -- a lehető legjobb benyomással távoztam és nagyon örültem, hogy megismerhettem MALÉTER Pál ezredest.

"A következő hónapokról csak röviden szeretnék beszámolni. Juliusban többed magammal két heti "próbaszolgalatra" vonultam be a CSEPEL-i PF. 1227 számú építőzászlóaljához. A zászlóalj, amelynek tagjai a CSEPEL-i lakásépítkezéseken, a Papírgyár átalakításán és a CSEPEL-i Autógyár melletti telepen dolgoztak, a LAKIHEGY-i nagyadó közelében lévő ÁVH laktanyában székeltek. (Az ÁVH laktanya építkezési munkálatait 1954-ben félbeszakították ugyan, de még így is nagyon jól láthatók voltak a melléképületek pincéiben lévő úgy nevezett "ülőkamrák", amelyek csak akkorák voltak, hogy az ide bezárt áldozatok csak guggoló helyzetben tartózkodhattak bennük.)

"Ennél az alakulatnál a valóságban is tapasztalhattam, hogy a katonákat többszörösen is kizsákmányolják a szó szorosán vett értelmében. A behívott fiatalok előtt kihirdetik ugyan, hogy munkájuk után ugyanugy kapnak fizetést, mintha civil munkaerők lennének, de a fizetés alapfeltétele a norma, amelyet teljesíteniük kell, különben nincs prémium, nincs el-

távozás és nincs szabadság. Az is igaz, hogy a bérleszámolás ugyanolyan normák szerint történik, mint a civil munkásoknál, de a keresetből történő levonás nem három-négy százalék, hanem szállásdíj (laktanya), élelmezés, cigarettapénz, zsold, mosás, és a katona ruha koptatás címén levont összeg majdnem felmészti az egész keresetet. Amikor ezek a katonák este fáradtan bevonulnak szállásukra, akkor még politikai órákon is részt kell venniük. A politikai órákról való elmaradást nagyon szigorúan büntetik.

"Két hétig maradtam CSEPELEN, amikor is július végén megkaptam áthelyezésemet az újonnan felállított PF. 1222 zászlóaljhoz a Kilián laktanyába.

A KILIÁN KASZÁRNYA A FORRADALOM ELŐTT
The Kilian Barracks Before the Revolution

"Kilián György laktanya... Valamikor Mária Terézia laktanyának hívták és a híres BUDAPEST-i háziorvosi akadémiának volt az otthona. Az épületkolosszus a múlt század negyvenes éveiben épült. A hatalmas, boltosított termek, a több méter vastagságú falak, a nyitott folyosók és az agyonkoptatott lépcsők bizony sok rekrutának okozhattak szomorú-vidám napokat. Maga az épület három egymástól elkülönített udvarrészről állott, de az egyes összekötő folyosókat később elfalasták. Az első udvarra, illetőleg a Ferenc-körútra néző szárnyban, magálakások voltak. A középső (és legnagyobb) udvari részen az említett három új zászlóaljnak (PF. 1221, 1222, 1226) szolgált otthonul. Az Üllői-ut és a Liliom-utcai részen az Építésügyi Minisztérium hivatalai foglaltak helyet.

"1956. augusztus elején megtörténtek a bevonulások. Felállt a három zászlóalj három-három századdal: századonként 100-130 fővel. A fiatal újoncok, akik ide bevonultak hozzánk jórészt az elmaradt, 1935-ös kuroszályú parasztfiatalok voltak, főleg VÁCról és a környékbéli falvakból. Közöttük is akadtak politikai megbízhatatlanok, de a CSEPEL-i zászlóaljhoz viszonyítva csak igen kevés számmal. Itt említem meg, -- ami a későbbiek folyamán igen fontos tényező -- hogy a bevonultak jórésze még soha nem volt a fővárosban. A nyilvántartási lapokról azt is megállapíthatjuk, hogy a Bükk-hegységben legelgyatottabb falvaiból BUDAPESTre ca. 30 százaléka anafabéta volt.

"Hamarosan megkezdődött a munka, az egységek a főváros különböző pontjain dolgoztak: a Kőbányai-úton, az Üllői-úton, a Fiastyuk-utcában, KISPESTEN és még számos más helyen. A katonák egész nap keverték a maltert, hordták a téglát, amíg estére kelve gépkocsikkal vagy villamoson viaszatérhettek laktanyájukba.

"1956. augusztus végén egy új századot, a CSEPEL-1 PF. 1227 számú zászlóalj második századát vezényelték át hozsánk a Kilián laktanyába, mivel az említett század tagjai nagyjából iskolázott és értelmes fiatalokból állott, akik a kinti munkahelyeken (amelyeket könnyűszerrel engedély nélkül is elhagyhattak) nem állták meg a helyüket. Szerepet játszott az áthelyezésben az a tény is, hogy parancsnokuk "N" őrnagy meg akart szabadulni az állandóan renitenskedő és kényes kérdéseket felvető századtól.

"1956. szeptember vége felé futottak be a laktanyába az első fegyverek. Eddig az időpontig ugyanis még a tiszteknek sem volt fegyverük. Az újonnan érkezett igen kevés és alaposan elhasznált fegyvereket századonként osztottuk szét úgy, hogy puskákból 20-25 darabot, a géppisztolyokból pedig három-négy darabot kaptak a 100-130 főnyi századok. A szétosztott fegyverek sem a katonák kezébe kerültek, hanem a külön kulccsal ellátott és lepecsételt századraktárakba. A puskák jórészt szovjet gyártmányúak voltak 1944-es évszámmal, de akadt közöttük jónéhány 1938-as gyártmányú is. Závárzatuk kotyogott, jónéhányuknak az ütőszöge le volt törve. Tüzerőt egyedül a géppisztolyok képviseltek.

"1956. október közepén meglátogattott bennünket MALETER ezredes. Jöttét -- ahogy ez már katonáéknál szokás -- óriási készülődés előzte meg, mert az ezredes úgy nevezett panasznapot kívánt tartani.

A politikai tisztek sűrűn munkához láttak tehát és kijelölték azokat az embereket, aki egyáltalán résztvehet a gyűlésen és szájukba rágták, miket kérdezhetnek és miket kérhetnek a dandár parancsnokától. Fáradozásaik azonban kudarcba fulladtak, mivel MALETER ezredes hamarosan átlátott a szitán és az első pár felszólalás után leállította a gyűlést és maga elé engedte mindazokat a katonákat, akiknek családi vagy egyéb problémájuk volt. Mondanom sem kell, a nagy földszinti terem zsúfolásig telt, sorra hangzottak a kérések, szabadság, eltávozás, katonai idő és ki tudná felsorolni még mire vonatkozóan. MALETER mindenkit türelmesen meghallgatott és segített. Több órán keresztül tartott a problémák kitérítése és mi tisztek csodálkoztunk azon, hogy az ezredes még mindig türelmesen tud válaszolni a néha igen-igen együgyű kérdésekre és három-négy napi eltávozásokat ad azoknak, akiket parancsnokaik tegnap még megszólalni sem engedtek. MALETER például engedélyezte az egyik párhónapos katonának, hogy esténként munka után hazamenjen állapotos feleségéhez, aki félt egyedül a lakásban. Az egész éjszákát otthon tölthette és csak munkába indulás előtt kellett jelentkeznie.

"Talán mondanom sem kell, hogy a katonák az említett látogatásnál szívükbe zárták MALETER ezredest.

1956. OKTÓBER 23.23 October 1956

Ez a nap is úgy kezdődött, mint minden egyéb hétköznap a laktanyában. Jómagam 24 órás laktanya-ügyletes tiszti szolgálatban voltam, amely csak délután négy órakor járt le. Reggel -- szokásomhoz híven -- átfutottam az aznapi újságokat és egy pillanatra megakadt a szemem a Szabad Nép első oldalán közölt Írószövetségi felhíváson. Nem sokat tördöttem vele, továbblapoztam. Az aznapi felvonulásról szóló hírek éppen szolgálatátadásakor étek és egy tiszt barátom, aki röviddel ezután érkezett a laktanyába megerősítette a hírt, hogy diákok vonulnak piros-fehér-zöld zászlók alatt 48-as dalokat énekelve a Dunapart felé. Azonnal villamosra ültem és "K" főhadnagy társaságában a Dunapart felé igyekeztem. A 2-es jelzésű villamos tömve volt, de az Erzsébet hídnál sikerült két egyetemistának felszállnia a kocsiba. Az egyetemisták -- amint hamarosan kintünk -- géppel írott cédulákat osztogattak. Amikor hozzánk értünk, egy pillanatra meghökkentek, mivel mi egyenruhában voltunk. Barátommal egyszerre nyújtottuk ki kezünket a papírlap után és én voltam a gyorsabb, én kaptam egyet belőle. Az egyetemi 15 pont volt. Ahogy olvasni kezdtem először csak magamcsendesebb lett. "Gymásután hangzottak el a pontok s miközben én már kiabálva olvastam láttam, hogy a körülöttem lévők arcára kiül az izgalom. Ők is, én is nagyon jól tudtam, hogy ha ezek a pontok valóra válnak, hazánkra gyönyörű napok várnak még. Még K-főhadnagyt is magával ragadták az elhangzottak, holott ő politikai tiszt volt. A Parlamentnél együtt szállítunk ki a villamosból és egész este együtt éltetjük NAGY Imrét...

Este tíz óra volt mikor hazáérttem a Parlament közelében lévő lakásomra. Nem tudtam és nem is sejtettem, hogy ekkorra a Rádiónál már el is dördültek az első fegyverek. Arról sem tudtam, hogy SZTALIN az idegen zsarnok ércbeöntött alakja darabokra szúva bukott le a mélybe s hogy a Kilián György laktanya kapuján egymást törve özönlött be a fegyvert és löszert követelő emberek hosszú sora.

Október 24...KILIÁN A FELKELŐK ELLEN"Kilian" Against Freedom Fighters

"Sűrű köd ülte meg a várost. Még alig virradt meg, úgy hat, fél hét tájban ébredtem fel és szokásomhoz híven bekapcsoltam a rádiót. Siket csend honolt a készülékben, csak egy kis idő múlva szólalt meg egy izgatott férfihang, amely felhívta

(more)

a lakosságot, hogy délelőtt kilencig ne közlekedjen az utcákon, mert "az éjszaka folyamán fasiszta, ellenforradalmi bandák fegyveres felkelést kíséreltek meg Népköztársaságunk ellen, s ezeknek felszámolása még folyamatban van." Kapkodva szórtam magamra a ruhát s öt perc múlva már az utcán voltam. Irány a laktanya! A Jászai Mari tér környéke a Balassi Bálint utca tele volt magyar T. 34-es páncélosokkal (a 33. páncélos ezred TATARÓI, akiket az éjszaka folyamán rendeltek a fővárosba és a Honvédelmi Minisztérium és az ÁVH központ védelmére állították). Ezek az utcán az ÁVH volt a korlátlan ur, civil nyomozók, tisztek géppisztollyal felfegyverkezve szaladgáltak jobbra-balra. A Köruton, az Ilkoviás cukrászda előtt három hatalmas páncélos állt, csövéik fenyegetően meredt a Marx-tér irányába. A Falk Miksa utca felől két civil ÁVH nyomozó megbilincselte ifjút vezetett. A kevés számú járőrelő közül egy idősebb ember megszólalt:

"Hová viszik, mit vétett ez a szerencsétlen?" - Két pillanat sem telt el, egy esőkabátos, mici-sapkás alak, kezében katonai pisztollyal már is maga előtt erelte a megszólalt. Őköibe szorult a kezem a nekivágtam a Körutnak. Három óráig tartott az út, de már nem ismertem a városra. A Nyugati előtt kiégett autók, a Marx téren tüntető tömeg (sehol ÁVH), kiknek ujjongása közepette zuhant a "Vöröses Csillag" nyomda tetején "büszkélkedő" bolshevik csillag az utra. Az Oktogonnál miniszteri rendszámú Zis személyautóból löszert szórtak a Király-utcánál egy puskát szereztem, a Vesselényi utcánál az utcakövekből segitettem barrikádot emelni, míg a Híradó Műzi felől orosz páncélautó bukásosolt a keresztbefektetett villamoscsíneken, a Baross utcánál, a 32-ek szobra mögül lőttem az elsőt a vadul géppuskázó szovjet páncélos után...

"Igy érkeztem meg, délelőtt 10 óra körül a Kiliánhoz. Itt még aránylag csend honolt. A főkapu két szárnya összetörve, keresztbefektült az uton -- ezt az éjszaka törte be a fegyvert kereső tömeg. A honvédek nagyrésze az épület hátsó traktusába húzódtott, míg mi tisztek -- alig néhányan, akik bejöttünk -- a kapunál álltunk. Fegyver alig volt, de zűrzavar annál nagyobb. A laktanyaparancsnok összeköttetést próbált szerezni; nem sikerült, magunkra voltunk hagyatva. Végül sikerült két-három puskát és ugyanannyi géppisztolyt szerezni -- ez volt minden ami felett rendelkezünk, de magunk sem tudtuk, hogy ki és mi ellen, vagy mellett álltunk fegyverbe.

Egyesek, velem egyetemben már eltávolították sapkájukról a csillag-kalapácsos jelvényt, sőt egy régi törzsőrmester már fel is tűzte helyébe a régi, megörzött Kossuth-cimert.

"Cs. százados, -- a laktanya parancsnok -- ijedten kapkodott össze-vissza. Parancsot kellett volna adnia, állást kellett volna foglalnia, de nem tudott, vagy -- nem mert. Nemrég lett csak a laktanya parancsnoka, azelőtt mint zászlóalj parancsnok működött egy építő zászlóalj egységénél s még előtte pedig

(more)

a Honvédelmi Minisztérium Szabálysszerkesztési Csoportfőnökségén dolgozott. Szóval minden volt, csak katona nem.

"Mi tisztuk arra az elhatározásra jutottunk, hogy egyelőre igyekszünk a laktanya semlegesítését megőzni. Nem lövünk senkire, kapuőrséget állítunk fel. Előasztottuk a kevés lőszert ... és vártunk. Eszalatt a Corvin-kőnél, az Üllői-ut 90. számú sarokháznál, s ahogy később megtudtuk a laktanya magánlakások részénél (az egyes udvarba) már elhelyezkedtek az első "civil" szabadságharcosok.

Dél felé járhatott az idő, az Országház téren hirtelen szovjet tankokat jeleztek. Az utca pillanatok alatt kiürült, s mire a T.34-es lánctalpa a laktanya előtt csattogott, néma és kihalt volt a Körút. A szovjet tank gyanútlanul haladt a Kálvin tér felé, ahonnan élénk puska és géppisztoly-sorozatok hangzottak -- a Rádiónál folyt a harc. Ekkor, a Corvin-közi sarokházból elrepült egy benzines palack... rövid volt a dobás, a tank mellé esett és ott kezdett óriási lánggal égni. A páncélos megállt, a tornya fordult egyet, elmozdult az égő és a szemközti lévő frissen renovált ház sűrű füstbe merült. Megszóltak a géppisztolyok és puska a szabadságharcosok kezében és én már csak azt láttam, hogy hatalmas három-négy benzines palack is zuhant a tankra, amelyek most azonban már telibe találtak. A T.34-es lángot fogott! S ebben a percben a Petőfi-híd irányából a Körúton egy másik szovjet páncélos tűnt fel, amely -- ismeretlen okokból -- teljes erővel belefutott égő társába. Az is tünet fogott és óriási robajjal égett.

"Le nem utasítottuk a szabadságharcosokat ki a harc elültével a szabadságharcosok között, hisz először sikerült kezdetleges fegyvereikkel "kilőni" két darab páncélos! Sok idő nem volt az órára, újabb és újabb tankok érkezését jelezték, amelyek állandó géppuskatűzben közelítették meg a körúti csomópontot, de nem tudták azt átörni. Így tehát megálltak a Lillium-utca sarkán -- ahol nem érhetett őket benzines üveg -- s onnan lőtték a környező házakat és a laktanyát. Korábban fél óra hosszat tartott ez a forduló s mire elvonultak már a mi részünkről is egy pár könnyű sebeatlás történt, sőt egy katona-halottat is jeleztek az 1-es udvarból. Felállítottuk az egészségügyi állomást a volt órszoba helyén egy egészségügyi főnökmester és -- egy az első lövések alkalmával kezünk mekkorát Pezskártos kalauznó látta el a sérülteket. Ide hozták be ekkor nem csak a katonai, hanem a civil sebeatlteket is.

A halott katonáért én mentem. Tiszta volt, fiatal, 22 éves hadnagy, iratai szerint az év őszén avatták. Arcát repesz rombolta szét, nem ismertük, mert nem tartozott a laktanyához. Hogy került ide, mi adott a kezébe fegyvert, hogy ismerte fel, hogy hová kell löni, nem tudtuk meg, csak az tudtuk -- a ezt átérzette a velem jött két honvéd is, -- hogy hősként, fegyverrel a kezében halt meg. Levettük a sapkánkat...

A konyha ebédre csengetett, a mi csodálkozva láttuk, hogy a derék konyhai alkalmazottak, minden kinti harc ellenére megfőzték az ebédet. Az ebéd híre eljutott a falakon kívülre, a szabadságharcosok közé is. Megjelent az első csoportjuk, érdeklődni, hogy nem kaphatnának-e ők is valamit enni. Ekkor a kapuba álltam és az első embereket (nyolc-tíz főt) szó nélkül engedtem be az udvarba. A fegyveres felhevült arcú szabadságharcosok elvegyültek a honvédek közé. Ekkor robbant be SZABÓ százados, (egy, a napokban hozzánk helyezett új tiszt), aki mindaddig mint politikai tiszt működött.

- Meg van bolondulva alhadnagy! Kiket enged be? - kérdezte

-Százados elvtárs, ezek az emberek éhesen és a konyhán van bőven -- feleltem.

- Nem arról van szó, ezek -- int kifelé -- Népköztársaságunk ellenségei, hogy képzeli, hogy mi pártfogoljuk őket? Azonnal leváltatom önt!

"zavait tett követte és kis idő múlva a kapuból egy tiszt cimborám váltott le. Vállat vontam, s gondoltam, hiába ugat a kutya, a karaván halad!

A délután kisebb-nagyobb lövöldözésekkel telt el, s mire az esti sötétség leszállt, szovjet tank nem mutatkozott a környéken. Most látta eljönni az idejét SZABÓ százados s még néhány társa.. Megbeszélték, hogy majd "ők" lefegyverzik "est a bandát" mégpedig úgy, hogy amikor a fegyveresek majd visszafelé húzódnak, akkor a kapu alól fegyverükkel kényszerítik őket, hogy bejöjjenek oda, ahol majd lefegyverzik őket. Még délután -- honna, nem tudom -- behajtott az udvarba egy rabszállító kocsi, egy rendőrautó -- ide szándékoztak az elfogottakat elhelyezni. Mondom, ebbe a tervbe körülbelül öt-hat tiszt egyezett bele, amíg a többiek velem együtt a hálóteremek biztosabb helyre való átszállítását (az épület udvari frontjába) irányította. Századomhoz érve nagy meglepetéssel vettem észre, hogy egy pár élelmes fickó komoly tüzfegyvert is szerzett magának, mert ahogy megsugták, néhányuk a padláson keresztül felvette a kapcsolatot a civilekkel. Három géppisztoly és egy golyószóró volt náluk, amiket jöttömre el akartak dugni. Intettem, s szememből látták, hogy nem kell tőlem félniük. Megmagyaráztam, hogy jobb, ha még ma este visszacsempészik ezeket a fegyvereket a szabadságharcosokhoz, mert nekik ott nagyobb szükségük lehet rá. Megértették és a hozott uton visszavitték azokat.

Közben a kapu alatt SZABÓ százados felkészült embereivel. Mikor két-három fegyveres fiatal elhaladt a kapu előtt, hirtelen kiugrottak és kényszerítették őket a bejövételre.

(more)

Itt azután lefegyverezve bedugták őket a rabomobilba. Közben — persze a fegyvertelennel ezt már lehetett — a legocsmányább hangon szidták, őket, megígérve, hogy a statárium értelmében holnapra már lógni fognak. Így sikerült körülbelül 15-18 főt elfogniok és ezeknek a fegyvereit megszerezniök. Mesterkedéseiket azonban nem tudták sokáig folytatni, az egyik visszafelé húzódó csoport — mikor a tisztek rájuk fogták a fegyvert — földre vetette magát és belerúzta a támadókba, SZABÓ százados összerogyott, s mi pedig, akik fenn tartózkodtunk az emeleten a lövöldözések hallatára lélekassaként rohantunk le. Ekkor már szabályos tüzharc keletkezett a kapu védelmi mögé huzódó tisztek és a szabadságharcosok között.

Segítettem SZABÓ századost a kórházba vinni, ahol megállapították, hogy halálra van, azonnal operálni kell, különben meghal! Mit csináljunk? Mögöttünk a Fúvó-utcában (ahová a hátsó kapu nyílik) van egy ügyorvosi kórház, oda kellene be szállítani. Igen én, de nem lehetett látni, mikor mennek-e a úszómű-utcában a felkelők.

— Nem baj ha vannak is, csak neyerők, csak nem fognak sebesültné lógni! — jöttünk el a vitát, a négy honvéddel, akik asztallapon vitték a századost. Átvágtunk az sötét útváron.

A Fúvó utcában esőre fogadott, egy lélek sem mozdult sehová. Fár percig vártunk, azután — lesz, ami lesz — fehér sánczokkal nekivágtunk. Az utcai világítás itt akkor még működött, egy hogy vagy ennek, vagy annak, hogy tényleg nem voltak erre fegyveres felkelők — volt bizonyos, hogy szerencsésen elértük a kórházat, ahol azonnal műtőasztalra fektették a századost.

Amikor visszaértünk a laktanyába, ott még folyt a tüzharc. Egy ugyancsak nem régen honnák került főhadnagy vette át a parancsnokságot és úrvölve üzentek a tiszteket a lövöldözésre. Az én kezembe is belenyomtak egy "dávaj-gitást", de én lemondtam erről a "dicsőségről" a a sötétben a fal mellé támasztottam a fegyvert, jómagam pedig elűntem az emeleten. Kint dörgött a géppisztoly, de engem nem zavart, magamra huztam négy pokrócot s egy utcai helyiségben hajóra hajtottam a fejemet. Később meg tudtam, hogy nem én voltam az egyetlen tiszti, aki nem volt hajlandó harcolni a "Népköztársaság elleniségi" ellen...

Október 25. 1957

MALÉTER A FELKELŐK ELLEN; A DÖNTÉS PILLANATA
Arrival of MALÉTER. The Decision

Hajnaltól esőre fogadott. Mind a két fél pihent.

Ugy fél nyolc óra felé lementem a főkapuhoz, ahol még mindig fegyverben állt a "fogoly-ejtő" társaság. Mondtak is nekem egy pár keresetlen szót, de nem sokat hederítettek rá. Az tucát néztem, amely piszkos és kihalt volt.

Tíz óra lehetett az idő, amikor az 1-es és a 3-as udvar felől lövések hallatszottak. A felkelők a reggeli órákban megszállták a laktanya két szárnyépületét és most belülről, a két oldalról vették tűz alá udvarunkat. Egy pillanat alatt szétfutott a hátulról könnyen eltalálható kapubejáratból a társaság és megkezdődött a "vadászat". Persze a tisztek (nyomatékosan jelzem újra, hogy csak öt-hat fő) jobban értettek az ilyesmihez, és a (ahogyan később kiderült igen kisszámú) támadókat órák alatt felterelték a padlásra. Ekkor már csak egy helyről -- az 1-es udvar felől -- szólt a géppisztoly és kis idő múlva az is elhallgatott, kezelőjét és társát holtan, több golyóval testükben hozták be. BARKÓ főhadnagy (páncélos tiszt, aki később a szovjet elleni csatákban meghalt) szedte le őket a padlásról. Az egyik 17 éves GANZ gyári munkásfiú volt, amásik 25 körüli, igazolványt nem találtunk nála.

Újra csönd lett, de csak egy kis ideig, mert most a 3-as udvar felől szólalt meg egy puska. Elég volt a magyar vérontásból!

-Hagyjátok, én majd elintézem! -- ugrottam egy géppisztolyért és két katonámmal felrohantam a harmadik emeletre. Ezen a soron egy faajtó választotta el a laktanya részt a munkásszállástól, ahonnan a magányos puska lőtt. Levettem a tiszti sapkámot, s egyenruhám fölé rangjelzés nélküli kabátot terítettem.

-Fiúk, én átmegek hozzá és megpróbálom rábeszélni, hogy tünjön el, mielőtt agyonlövök, ti maradjatok itt és senkit ne engedjétek löni! Ezzel nekivágtam a folyósónak. Elértem az ajtót, egy erőyes rugással kinyitottam. A tuloldalon csönd volt... kivettem kétestisztaságú fehér zsebkendőt és magam elé tartottam...

-Bajtárs, beszélni akarok veled, ne lőjj, nálam nincs fegyver! - mondtam.

A folyosó néma maradt... egyszerre csak a szögletből, az ablak alól valaki kinyújtotta a kezét.

-Jöhetsz, de csak az első ablakig, s ha löni mernél... kidugta a puskaját. Elindultam, a kijelölt helyen megálltam. Velem szemben egy 18 év körüli munkásfiú állt.

-Mit akarsz? - kérdezte

Lefelé mutattam:

(more)

-Nézz le, alig fél órával ezelőtt lőtt le egy tisztünk két géppisztolyos felkelőt. Mi sokan vagyunk, Te egyedül. Kár érted, hagyd abba itt nálunk, ereszkedj le arra, ahonnan jöttél, az utcára. Idebent előbb-utóbb lelőnének.

-Ti ÁVH-sok vagyok? - kérdezte, de fegyverét ekkor már leeresztette. Megmagyaráztam, hogy szó sincs róla, s ő megértette, hogy kár lenne itt egyedül, hiába meghalnia. Kezet ráztunk, s ő eltűnt.

Mire leértem és jelentettem a "felszámolást" már nagy izgalom uralkodott. A telefon -- amely eddig néma volt -- megszólalt és a H.M.-ből jelezték, hogy MALÉTER Pál a dandárunk parancsnoka, rövid idő múlva megérkezik, hogy tisztázza a Kilián-környéki helyzetet.

Fél óra telhetett el, öt tank közeledett a Kilián felé. Páncéljukon magyar felségjelzést viseltek, s a felkelők a szabadságharcosok beszüntették ellenük a tüzet. Az öt tank közül kettő a főkapu előtt, arccal a körúti csemópont felé megállt, kettő hátul maradt, míg az ötödik T.34-es behátrált a kapun. Félig fért azonban csak be, a toronyrész kilógott. Hiába, 1840-ben, amikor a kaszárnya épült, nem méretezték a kapukat T.34-esek számára. Multak a percek, hirtelen az utcán álló négy tank megfordult s eltűnt az Orczy tér felé, ahonnan jöttek.

A kapu alatti vezértankból pedig kiugrott MALÉTER Pál ezredes. Fején tankos sisak, mellén kitüntetéscinek szalagjai és arcán kedves, komoly mosoly. Telefonhoz ugrott s valakit hívott, akivel hosszasan beszélt, majd utána üdvözölte a tiszteket, újra a páncéleshez ment. Kis idő múlva megszólalt a löveg... lőtte a Corvin-közi házakat! Összenéztem a katonáimmal, mi lesz ebből? Tovább folyik a terstvér-vér, magyar magyar ellen harcol? S a tank szórta lövedékeit az Űllői-utca, ahonnan kis idő múlva tankelhárító ágyuval adták a választ.

Kint -- ahogy a későbbiek folyamán rekonstruáltam -- a következő volt a helyzet: A Kilián laktanyát október 25. délelőttjén teljesen körbefogták. Ezen a napon a szovjet páncélosok a környéket elkerülték, több mint valószínű azért, hogy MALÉTERt hagyják leszámolni az itteni felkelőkkel. A szabadságharcosok most már nem csak az Űllői-utról lőtték az épületet, hanem támadták hátulról a Tüzoltó-utca felől is, mégpedig oly módon, hogy az Angyal-utca sarkán lévő ház padlásán géppuskával lőtték tüzfalunkat. Messzebb a laktanya mögött a Tüzoltó-utcával párhuzamos utszakasról, a Tompa-utcából szintén tüzzel támadták. És a légénység? A laktanyában lévő körülbelül 1000 honvéd a szó szoros értelmében nem csinált semmit. Ahogy már az előszóban is kihangsúlyoztam, ezeknek a fiuknak jó nagy része most volt először a fővárosban, soha vidéküket még el nem hagyták, fegyveres kiképzést nem kaptak, ki tehát tehetette közü-

lők, -- vagy 900-an -- lapultak. Egy részük az emeleti védett helyekre, mások -- s ez volt a többség -- pedig le a pincébe húzódtak. Öntudatlanul is érezték, hogy nekik egyelőre semmi közük nincsen a laktanya "védelméhez". Körülbelül 100 fő -- a bátrabbak, meg az a bizonyos "CSEPEL-i század" -- mozgolódott csak. Ezeknek egy csoportja a sebesültek elszállításánál, be-kötözésénél, a konyhán működött, míg a többiek fegyvereket igye-kestek szerezni. Később utdtam meg, hogy 25-30 fő még az első este kiszökött a padláson keresztül a felkelőkhöz. Így az első két napon az egész laktanyában csak 15-20 tiszt és tiszthelyet-tesek tevékenykedtek.

Ugy déli egy óra felé mindkét fél beszüntette a tü-zet. Elült a harci lárma, MALÉTER ezredes kibujt a pánccélosból s mikor megtudta, hogy foglyok is vannak nálunk, beszélni akart velük. Az egészségügyi szobába -- amelyet ekkor már mindenre használtunk -- kísérték őket. MALÉTER szemügyre vette a legér-telmesebbet és kérdezni kezdte. Nevét, foglalkozását, részvé-telének körülményeit, miért harcolnak fegyverrel. stb. A 20-egynéhány éves sebesült munkásfiú -- ha jól emlékszem GANZ-gyári volt -- pedig mind merészebben és merészebben válaszolt. Beszélt az életszínvonalról, az orosz gazdasági segítségről, amely az ő gyárukban világosan látható, a "szabadságról", ame-lyet csak papíron biztosítanak és a ló pontról, amely egyesíti a magyar nép igazi törekvéseit. MALÉTER hallgatott és csak nézte az előtte beszélőt, kinek arcán a felhevült izgalom piros rózsákat festett.

--... és ha engem fel is akasztanak, ki is végéz-nek, forradalmunk győzni fog, előbb-utóbb maguk is rájönnek arra, hogy az esztelenség, amit az oroszok parancsolnak, hogy magyar a magyart ölje, mert most az történik!" -- fejezte be az ifju. Csönd lett, mi páran, akik ott tartózkodtunk átérez-tük e szavakat, az ezredesre néztünk. MALÉTER felállt, körü-lnézett és -- váratlanul -- mindenkit kiküldött a szobából. Hal-lottuk, hogy egyedül rójja lépteit odabent. Kis idő múlva újra behívatta az előbbi foglyot.

-- "Ide figyeljen -- mondotta neki -- én most magát és a két társát szabadonengedem. Menjen át a felkelőkhöz (így mondta!) és mondja meg nekik, hogy kössünk fegyverszünetet, ők nem lőnek és én sem lövök. Megértette?" --

--"Értettem!" -- nézett a szemébe az ifju.

--"Tehát sem mi, sem ők! -- ismételte a szavakat MALÉTER és a Magyar Néphadsereg ezredes kezét nyújtotta az "ellenforradalmi banditának!" Mi, akik az első perctől kezdve a felkelőkkel éreztünk, nem birtunk magunkkal, harsány éljent kiabáltunk. MALÉTER ránk nézett, elmosolyodott:

-No, de most azután rajtunk a sor. Az előbb telefonon értesítették, hogy tűzértishti iskola növendékei, akik a laktanya felszabadítására indultak, valahol a Tűzoltó-utca, Liliom-utca környékén elakadtak és ott fegyvers harcban állnak a felkelőkkel. Oda kell jutnunk és az én nevében megparancsolnunk, hogy vonuljanak vissza pontjukra. Egy tiszt és két honvéd menjen!

Végre, nekem való feladat: megszüntetni a testvér-harcot! Előreléptem. Ami ezután történt, az velem esett meg, nem tartozik közvetlenül a laktanya történetéhez. Csak annyit, hogy fehér lepedővel egy ócska partvison és két századombeli önkéntessel nekivágtam az utnak. Először a hátunk mögötti felkelőkhez mentem, azokat meg kellett győzni, hogy mi már nem vagyunk ellenség. Utána egy magyar tank géppuskatűzában át a tűzértishti iskolásokhoz, akiknek parancsnoka egy felkötött-karu ezredes nem akart hitelt adni szavainnak és agyonlövés-sel fenyegetett. Végre mégis sikerült. Mikor visszatértem a laktanyába, társaim már halottak voltak. Jelentettem utam sikerét az ezredesnek. MALÉTER ekkor kint a kapu előtt a páncélosa előtt állt, körülötte 100 és 100 "civil" felkelő és katona. Az ezredes egy fehér papírvet és ragasztót kért. Oda adtuk, s a következő percben a páncélos torayán lévő vöröscsillagot felségjel le volt ragasztva.

De nem irható örömjongás tört ki az utcán. A felkelők nekimentek MALÉTERnek, a kezét rázták. Ölegették és ő -- noha nem felejttem el, nyugodt, erős hangon megszólalt:

-Honfitársaim, egyet akarunk! A független, semleges, szocialista Magyarországot, és ennek a célnak az elérése, minden igazi hazafi előtt kell hogy lebegjen!

Azt már csak később, a forradalom győztes hete folyamán tudtam meg, hogy távollétem alatt MALÉTER Pál még tárgyalt a felkelőkkel és a tárgyalás után felhívta a Honvédelmi Minisztériumot és ... de itt idésem saját szavait, amelyeket november hó 1-én a nyugati újságíróknak mondott:

... "A harc színhelyére érkezve azonban meggyőződtem arról, hogy a szabadságharcosok nem banditák, hanem a magyar nép hű fiai. Bejelentettem a miniszternek, hogy átállok a felkelőkhez. Azóta együtt harcolunk..."

És a délután további eseményei villanásszerűen tűnnek újra elém. A főkapu feletti szovjet kőcimeret ismost kezek tépték le, helyére Kossuth-cimer került, az ablakokba magyar nemzeti lobogót tűztünk, a szabadságharcosok beözönlöttek az udvarba, összelelkeztek a honvédekkel és együtt ültek az étkezőben vacsorához. Az emberek arca kipirult, ismeretlen egymás nyakába borult. Boldogok voltunk és nem sejtettük, hogy most jön még csak barátságunk próbaköve, hogy az elkövetkező napokban a szovjet páncélosok...

Aznap éjszaka a laktanya és a szabadságharcosok közösen álltak őrséget az Üllői-úton.

Október 26., 27., 28., 29...

EGYÜTT A FELKELŐKKEL

Kilian in Battle Against the Soviets. Interrogation of a Prisoner

Másnap hajnalban ráncszakadt a pokol. A szovjet most már nem csak a régi típusu T.34-eseket, hanem a lapostornyú, nehezebb páncélzatu !.52-eseket (J. Sztalinok) vetette be. Az órák összefolytak, délelőttök, délutánok, éjszakák váltották egymást és mi csak akkor aludtunk, ettünk és ittunk, amikor egy-egy támadó hullám elvonult, vagy örökre elhallgatva roncoként hirdette a szabadságharcnak az elszántságát. Harcolt a Corvin, a Tompa-utca, az Üllői-ut szabadságharcos csoportja és...harcolt a Kilián!

Még 25-án hajnalban áttörtük az 1-es udvar felé vezető folyosó falakat, megteremtettük a közvetlen összeköttetést az Üllői-ut-Perenc-körút sarokkal, amelyről az egész környéket szemmel lehetett tartani. Ezen a traktuson helyezkedtek el a legelszántabb és a legjobb katonák. Fegyverük -- az általuk gyártott "Molotov cocktail" benzines palack, az elmúlt harcokban zsákmányolt szovjet géppisztolyok, a kilőtt tankokról leszerelt Gorjunov géppuskák, kézigránátok voltak.

A szovjet tulnyomórészt a Petőfi-híd felől, a Körúton támadott, de mindannyiszor vissza kellett vonulnia, hiába lőtte össze a környező épületeket, hiába használt foszforos lövedéket, minden támadása megtört a Kilián-Corvin csomóponton. Ebben az időben terjedt el az anekdóta, hogy ha a szovjet páncélosoknak azt mondták "Corvin Kinő", akkor inkább a Dunának hajtottak.

A védelmet MALÉTER vezette, mindig ott volt, ahol kellett s nyugodt hangja, még a legveszélyesebb percekben is magabiztos viselkedése hallatlan önbizalmat adott a katonáknak. Kik védték ezekben a napokban a laktanyát? Körülbelül 100-150 honvéd -- a híres "CSEPEL-i század" tagjai, a legtöbb -- 15-20 tiszt és tiszthelyettes. Ezeknek a harcoknak sok-sok epizódját kellene rögzíteni, de én most csak egyről szeretnék megemlékezni. Arról, hogy az egyszerű szovjet harcos, aki támadott bennünket, miért lőtt, miért harcolt? Október 28.-án, vasárnap délután történt. A legutolsó kilőtt tankoknál foglyot ejtettünk...

... szakállas, borostás arc. Kopott, elhanyagolt egyenruha. Ez az első benyomás volt Ivan PERESZNYEV tankista

(more)

őrmesterről, aki igyekezett szabatosan válaszolni a tolmács segítségével a feltett kérdésekre.

Nave, születési éve, helye, csapattagok és a többi szokásos dolgok sorra bekerültek a jegyzőkönyvbe. Végeztünk a formázásokkal, de én -- kit fordított a kíváncsiság -- még beszélni akartam az őrmesterrel. Kíváncsi voltam, tudja-e ez az egyszerű szovjet harcos, miért kellett neki a magyar nép ellen fegyvert fognia.

-Őrmeste elvtárs, mondja... tudja-e, hogy ki ellen harcolt? Megmagyarázták, hogy mire szüti fegyverét? Egyáltalában hogyan jutott ideig?

Az eddig élettelen szemekben hirtelen fény gyulladt. PERESZNYEV felém fordult, ajkára csak úgy tódult a szó:

- Товариш Офицер, нем tudок felени, нем tudок, mert ... mert mást mondtak nekem, és mást láttam én a szememmel. Amikor Romániából hirtelen utunk lettünk Vengrija felé, politrukunk megmagyarázta, hogy kapitalisták, földesurak támadták meg a magyar népet azért, hogy újra fasizmust csináljanak. Mi segíteni megyünk a magyar népnek, hogy leverje a fasistákat. Ezzel indultunk, de már az első magyar falnál meglepetés ért. A paraszt elfordult előlünk. A nagyvárosban, -- ahol átvonaltunk -- az emberek fegyvertelenül álltak tankjaink mellé, hogy utunkat szegjék ... és nem láttam közöttük egy földesurat, egy kapitalistát sem, hanem csak olyan embereket, akiket nálunk is megtalálunk. Munkásokat, diákokat, parasztokat! -

A tolmács alig győzte fordítani a mondottakat.

-Azután elértük BUDAPESTET és itt már harci készütségben vonultunk. Majd megkaptuk a tűzparancsot. Lőni, lőni ... a házakat, utcákat, embereket. Fasizták ezek -- üvöltötte a parancsnokunk, -- nem érdemelnek kegyelmet! S kattanogott a géppuskák, döngött az ágyunk.

Egy pillanatra elhallgatott, ajkához emelte a cigarettáját, mélyet szívott belőle.

- Azután, minket is lőttek. puskával, benzines üveg-gel támadtak és egyszerre csak tűzbeborított a páncélszánk... még na sem tudom, hogyan mástam ki belőle, hogyan rohantam le-szegett fejjel a házak felé, a fedések felé ... s bujtam be egy mély pincenyílásba. Csak itt eszméltem rá, hogy élek, hogy sikerült kijutnom a T.34-esből, amely lobogó lánggal égett előttem.

(more)

(A többire már én is melékeztem, mert már én is ott voltam. Emlékszem, elült a harc, az emberek előjöttek a házakból, körülvették a pincenyilást és felszólították az őrmestert, adja meg magát.)

- Nem adtam meg magam, -- folytatja -- mert féltem ... féltem a sárnyú haláltól, a kínzásoktól, az elviselhetetlen bántalmazásoktól, mindazoktól, amiktől tisztünk óvott: "Fasisztáknál nincs fogoly -- mondta -- csak halott!" Elővettem a pisztolyomat...

(Mi meg csak szólogattuk szép szóval kintről, hogy jöjjön ki, nem lesz bántódása, de sajnos oroszul nem tudunk olyan jól, hogy az őrmester megérthetett volna bennünket. Így hát vártunk, vártunk, míg I. százados felajánlotta, hogy ő bemegy a nyíláson az oroszhoz, ő katona, a "katona, katonával még beszéd nélkül is megérteti magát". Valaki adott egy piszkos fehér törölközőt, ebbe egy kötőrmeléket göngyölték és a nyílás szájába dobták, talán megérti a bentlévő, hogy békés szándékkal közeledünk...)

- Bedobtak a nyíláson valamit -- folytatta gondolatmenetemet a fogoly -- azt hittem kézigránát, mely pillanatokon belül robban ... leszámoltam az életemmel, egészen a falhoz lapultam és ekkor hirtelen árnyék zárta el a napvilágot ... hangokat hallottam és láttam, hogy egy kéz nyúl felém. Közben volt a pisztoly ... egy...kettő...három, az egész tárat rálötten!

(I. százados karja lehanyutlott, mint egy szák dőlt oldalra. Odarohantunk. Nyaka, feje egy merő vér volt. Végen van! -- hörögte és szemei megmerevedtek. A tömeg felmorajlott. "Kézigránáttal füstöljük ki!" üvöltötték és már lőbálták is a nyeleket. Állj! -- ordította Cs. százados -- még egyszer beszélünk vele! Ezzel maga elé tolt a K. honvédet aki jól beszélt oroszul. A fiu megszólalt.)

- Hallottam az üvöltést -- folytatja PERESZNYEV -- most végeznek velem, gondoltam, de hirtelen anyanyelvemen szófoszlányok ütötték meg a fületem. Figyeltem. Megadára szólítottak fel a Honvédség nevében és megígérték, hogy semmi bántódásom nem lesz. Ellenkező esetben azonban gránáttal végeznek velem... már nem volt erőm elleneállni, kihajutottam a fegyveremet, a töltényeket és lélektelenül kiléptem a napvilágra... magyar katonák fogtak közre és kísérték ide be a laktanyába, ahogy jöttünk láttam a civil fegyvereseket, munkások, diákok, egyszerű dolgozók voltak...azóta itt vagyok, jól bánnak velem, enni kapok, cigarettát is rendszeresen ... nyugtatnak, de én, én nem tudok megnyugodni, a zűrzavar a fejemben állandóan nő. Mi az igazság? Kik ellen harcoltunk!? Hol vannak azok a fasiszták, akik ellen harcba küldték bennünket? Becsaptak... csunyán becsaptak! És ezért kellett meghalni annyi bajtársamnak, annyi magyarnak... és annak a századosnak itt a pince előtt??

(more)

Elhallgatott. Csönd támadt, az őrmester lehajtotta a fejét. Megkérdeztem:

- Tudja-e, hogy a magyar tisztnak négy kis árvája maradt hátra?

Az orosz nem mozdult, s mikor egy kis idő múlva felemelte a fejét, szeméből könnyek buktak elő.

Iván PERESZNYÉT és 16 másik társát (köztük Georgij KNYIZSIK főhadnagyot) akik a Corvin közeli estek fogságba, november 2-án átadtuk a kivonuló szovjet csapatok parancsnokságának.

Igy történt. Négy napig harcoltunk, négy napig véd-
tük a köruti csomópontot a meg-megújuló szovjet támadások ellen. S hogy e harcunk eredményes volt, azt tanúsították a környékünkben heverő, örökre elhallgatott harcokosi roncsok. Két rohamlöveg, két II. Világháborús T.34-es, egy szállító-
kocsi páncéltörő ágyúval és négy Szvalin típusu harcokosi pusztult el a Kilián közvetlen közelében.

A mi veszteségeink a laktanyában két tiszt (ILLYÉS Ferenc százados, BARKÓ főhadnagy) és körülbelül nyolc honvéd akik hősi halált haltak. A sebesültek pontos száma nem ismeretes előttem.

Október 30.

FEGYVERSZÜNET

Kilian During the Cease-Fire

Új nap virradt ránk és ez a nap nem hozott szovjet támadást. Csönd volt, nem csak az Üllői-úton és környékén, hanem az egész, meggyötört, de végre magára talált városban. NAGY Imre, a miniszterelnök, fegyvernagyvást parancsolt és a szovjet főparancsnokság megkezdte csapatának kivonását BUDAPESTRŐL. Akkor azt hittük elérkezett a győzelem napja, az emberek előzőnlötték az utcákat, az élet kezdett újra kibontakozni....

Nálunk is nekiláttunk a rendezéseláshoz. Ujra "katonásdit" játszottunk, őrséget állítottunk és nekiláttunk annak hogy a laktanya környékét valahogyan rendbehozzuk. Ezen a délelőttön MALÉTER ezredes rövid eligazítást tartott; amelynek lényege az volt, hogy az elkövetkezendő időben csak olyan emberekre van szüksége, akik száz-százalékosan részt akarnak venni a további -- nem könnyű -- munkában. Éppen ezért a vidéki hon-

védék jórészét haza kell engedni szabadságra. A tisztekre vonatkozólag ugyanez volt a helyzet. A harcok elülte után ugyanis kezdtek visszaszállingózni befelé az eddig -- közlekedési nehézség, stb. -- miatt távolmaradtak is.

- "Csak olyan parancsnokokra van szükségem -- mondta MALÉTER -- akik éjjel-nappal bent maradnak a laktanyában, mert most a szolgálatban nincsen pihenő. Én magam addig nem adom fel e harcálláspontot, míg az utolsó szovjet csapatok el nem hagyták hazánk területét. Tehát, aki családi, vagy egyéb nehézségek miatt ezt nem tudja vállalni, azt két hétre szabadságoltatom!" - fejezte be az ezredes.

És a négy napos harc után mindannyian toll után kaptunk. Irtuk a "szabi leveleket" ahányan csak voltunk, olyan ütemben, hogy délutánra már körülbelül 700 honvéd hagyta el a laktanyát. A tisztek száma is megfogyatkozott, főleg azok nem vállalták a "szolgálatot", akik utóbb jöttek csak be, de nem volt nagy baj, maradtunk elegenden, sőt számunk szaporodott is. Még e nap délelőttjén egy ballonkabátos, katona-csizmás fiatalember jelentkezett MALÉTERnél. x.x.x. őrnagy volt. Ez az ember régi katona, 1955-ben, ha jól tudom "származása" miatt szerelték le, 1956-ban velem együtt vonult be, azzal a reménnyel, hogy bent tud maradni a honvédségnél. Nem sikerült, alig két heti munka után újra felfedezték a "származását" és leszerelték. Most azt kérte MALÉTERtől, engedje meg, hogy akár, mint közkatona is, de velünk maradjasson.

- Mennyi idő alatt tud hasatérni? - kérdezte MALÉTER.

- Fél óra alatt, ezredes bajtárs! - nézett értetlenül az őrnagy.

- Hát akkor siessen haza és jelentkezzen egy óra múlva... őrnagyi egyenruhájában! -- nyujtotta a kezét mosolyogva MALÉTER.

Délután fegyverek érkeztek, puskák, kézigránátok, géppisztolyok és felállt a "Kilián század", 150 fő, parancsnoka S. százados, egy 35 év körüli katona, aki a II. Világháborúban, az utolsó években mint fiatal gyerek résztvett BÉCS ostromában, az oroszok oldalán. Ugynevezett "belevaló" gyerek, aki érti a mesterségét. x.x.x. őrnagy vette a kezébe az őrség megszervezését. Ő lett az egész laktanya őrparancsnoka, az egész laktanyáé, tehát mind a három udvaré.

"A CSEPEL-i század" legjobbjaiból -- körülbelül 20 fiúból -- megalakult MALÉTER ezredes személyi testőrsége, kik szobája előtt adták az őrséget, elkísérték a városba utján, stb. Ennek az osztagnak a parancsnoka K. százados lett, helyettese N. László szakaszvezető.

(more)

Jónagam ezen a délutánon a Corvin közben voltam. Hajtott a kíváncsiság, hogy közelebbről megismerkedjem azokkal, akikkel az első napok kivételéven együtt küzdöttünk. A Corvin köz erős őrlánccal volt körülvéve, ahová csak igazoltatás után engedtek be, s mikor a négy háromemeletes ház védte udvarra jutottam, igazán eléllt a szemem-szám. "A Köz" tönve volt harci szerekkel. Páncéltörő ágyutól légvédelmi utegig, teherautótól T.34-es páncélosig mindent, megtaláltam s ezek mind szovjet gyártmányuak voltak, amelyeket a szabadságharcosok az elmúlt napokban harcba szedtek el a támadóktól. Bejártam a környéket, megismertem a Corvinisták főparancsnokát (NU)-t, helyettesét (NU)-t és az embereket, akik között munkásifjútól KÖZÉRT-segédit minden foglalkozási ág képviselve volt.

Már a szürkület uralkodott az utcán, mikor különös "felvonulás"-ra figyeltem fel. Az Üllői-úton, az Országház-irányából két összekötözött kezű embert kísértek fegyvereket. Nyakukba tábla volt akasztva:

"Én nem szabadságharcos,

hanem pirosos talvaj vagyok!"

Október 31.

MEGALAKUL A "FEGYVERES FELKELŐK FORRADALMI BIZOTTSÁGA"
New Sign on the Kilián Barracks: "Revolutionary Headquarters
of the Armed Rebels"

A reggeli órák lázas készülődésben találták a Kiliánt. Szorgos kezek nyomán megtisztult az utca, elszállították a halottakat, a kilótt páncélosok körül és a Kilián főkapujának oldalára felkerült az új tábla:

"FEGYVERES FELKELŐK FORRADALMI BIZOTTSÁGA".

1956 október 31. délelőtt 11 óra. Benépesült az udvar. A még előző nap kiküldött meghívók nyomán sorra érkeznek a város minden pontjáról az alakuló bizottsági ülésre a küldöttek. Péri-fiak, nők, öregek, fiatalok, fegyverrel a vállon, álmatlan szemekkel, borostásan áradtak a nagyterem felé, amelynek ajtajában géppisztolyos honvéd és fegyveres szabadságharcos állt diszórsgét. Itt vannak a GANZ hajóból, a Ruggyantából, a Nyugati pályaudvarról és a többi BUDAPEST-i nagyüzem fegyveres forradalmi bizottságaitól. Az egyetemekről és a fiatalok a Széna-téri, Corvin-közi, Tompa-utcai barrikádokról.

(more)

A bizottsági ülés a Szózat hangjaival kezdődött, majd MALÉTER Pál beszélt röviden és velősen. KIRÁLY Béla folytatta és ismertette, hogy az elmúlt éjszaka a kormánnyal egyetemben kidolgozták az ország új, fegyveres testületének, a Nemzetőrségnek szervezeti szabályzatát. Tagjai a harcokban résztvett munkások, egyetemi ifjak és üzemi őrségek tagjaiból álltak.

A gyűlés négy hosszú órán átt tartott. Sok volt a felszólaló, majd mindenkinek akadt valami mondanivalója. Sajnos a "magyar átok" a széthuzás, már itt is kezdett kiütökönni, ahogy a harcok elmúltak. Valaki megtámadta MALÉTERT, amiért felpofozott és bezárt egy Corvonistát az előző nap, egy általam ismeretlen szőke hajú fiatal pedig hiányolta, hogy DUDÁS József, vagy képviselője nincsen jelen a gyűlésen. Ezekre a támadásokra MALÉTER nyugodtan és megfontoltan válaszol.

- Megpofoztam, nem tagadom, be is zártam, azt sem tagadom, de itt mondom, hogy ezentul is bezárok, megpofozok minden olyan csirkefogót, -- még ha fegyvert visel is -- ha zsebében aranyórát, arany gyűrűket találok! Ennek pedig uram, -- fordult a szőke felé -- csak azt tudom mondani, hogy DUDÁSt én személyesen hívtam meg, hogy miért nem jött el, azt tőle kérdezze meg!

Az ülés végülis kimondta a határozatot: november elsejétől a szabadságharcos csapatok nemzetőri zászlóaljakká alakulnak át, amelynek tagjait igazolvánnyal (amely egyben fegyverviselésre is jogosít) látnak el.

Ez a nap azonban még nem mult el. Ahogy vége volt a gyűlésnek újabb és újabb emberek keresték MALÉTERT. Beszélni akartak vele, tanácsért fordultak hozzá és az ezredes fáradhatatlanul állt rendelkezésére mindenkinek. Az egyik küldöttség párt-alapítás ügyében fordult hozzá. Véleményét kívánták hallani és átnyújtották az új párt alapszabálytervezetét. MALÉTER átolvasta az irást, de egy mondatnál megakadt:

- Mondják Bajtársak, mitn jelent az itt, hogy "támogatunk minden keresztény vallást..?" Ezek szerint a mohamedánokat, a buddhistákat nem?

- De ezredes bajtárs, Magyarországon nincsenek mohamedánok meg buddhisták -- hangzott el az ellenvetés.

- Nincsenek, az igaz, de vannak zsidók, s ha maguk azt írják, hogy "támogatunk minden keresztény vallást" az azt is jelentheti, hogy "üsd a zsidót! -

- No, de mi nem így gondoltuk...

- Látja, éppen ezért azt javasolom, hogy ezt a mondatot javítsák ki így:

(more)

..."támogatunk minden vallást..." J67-

Csak csodálni tudtam azt az embert, egész nap talpon volt, tárgyalt, ki hozzá fordult kapott egy jó szót, biztató mosolyt. Ő feküdt legkésőbb le a gyűlésteremben elhelyezett tábori ágyra és ő kelt fel legkorábban. Látározott rajta, hogy a sok baj és széthuzás ellenére bízik a jövőben...

November 1...

ÁVH-SOK A FOGSÁGBAN
AVH-Men in Captivity

Végre egy szép és érdekes feladatot kaptam. Megbíztak a foglyok elhelyezésének és árszámának megismerésével. Ezekben a napokban sok fogollyal volt dolgom, sok érdekes esetet tudnék elmondani, de itt hiányában, most csak egy pár "érdekesebb" esetet említek meg.

Külsőbeli is foglyunk volt, nyilvános részt a volt AVH tagjai (tisztok), orosz tolmácsok, két tolvaj, kiket kirakatok nézmelánánál fogtak el és az MDP országos központjában dolgozók. Ezeket az embereket civil járózók hozták be és meg kell mondanom, hogy nem egy esetben látározottak a foglyokon a bántalmazások nyomai. A fogdát vendégtük be számukra és kette-sével, hármával kerülték össze. Kinek sebe, vagy zúzódása volt, azt az egészségügyiekkel bekötöttük, elgaróttát, kosztot a legrendesebben kaptak. (Fel is vetettem nekik, hogy az AVH nem így bánt foglyaival). A "legmagasabb" rangú egy AVH őrnagy RÓNAI Sándor személyi testőre volt. (Talán ma is az.) Ez mesélte, hogy ő is hallott egy nevezett titkos folyosókról, amelyek a különböző pártházakat és AVH központokat kötötte össze egymással. Az ő állítása szerint a Jászai Mari-téri AVH házból folyosó vezet a Parlamenthez és a Balassa Bálint utca 25 számú -- szintén AVH-s pincéjébe. Volt egy MDP osztályvezetőnk (NU) is. Ez az igen értelmes, intelligens ember a lehető legbátrabban viselte "a fodázást". Megértette, hogy csak azokat vonják felelősségre -- s akkor sem nálunk, hanem a bíróság előtt -- akiknek kezéhez az elmúlt évek gyilkosságai és törvénytelen-ségei tapadnak.

A foglyokat 1956 november 3-án átkísérték a BUDAPEST-i Főkapitányság épületébe, ahol rövid jegyzőkönyv után mindenkit hazaengedtek, és csak az AVH őrnagynak parancsol-ták meg, hogy november 5-én, hétfőn, a kerületi ügyészségen je-lentkezni tartozik. Így nézett ki a Kiliánban a fogoly bántal-mazások és kivégzések kérdése, amelyet a BUDAPEST-i Fehér Könyv olyan előszeretettel emlit. Itt akarom megjegyezni, hogy a fent idézett "könyvben" szereplő FODOR Pál AVH főhadnagy és SARKADI

István ügyész nem volt a Kiliánban és így MALÉTER sem adhatta őket át a "DUDÁS-féle különítménynek" kivégzés céljából.

November 2., 3. ...

LÁTOGATÓK A KILIÁNBAN

Visitors in the Kilián Barracks

A napok összefolytak, munka mindig akadt bőven. A foglyaimtól sajnós hivatalosan meg kellett válnom, mert MALÉTER ezredes irodájához kerültem. Először "második segéd tisztnek" (az első egy páncélos főhadnagy volt, aki kísérte az ezredest utjain), majd amikor már levelek, beadványok is jócskán érkeztek -- irodájának vezetője lettem. Én fogadtam COWLY angol ezredest, katonai attasét, ki pár szót váltott MALÉTERrel és egy élelmiszercsomagot hozott számára. Majd megindult a "régis tisztek" rohama. Jöttek az emberek, kiket az elmúlt évek során tettek ki igazságtalanul, vagy helyesen a hadseregtől, jöttek az "ismerősök", akik MALÉTER "Palival" akartak beszélni. Én irtam fel mindenkinek nevét és alátogatás okát és MALÉTER -- csodás emlékező tehetsége volt -- percekben belül adta az utasításokat. A "régis tiszteknek" meg kellett mondanom, hogy két hét múlva adják be rehabilitációs kérelmüket a Honvédelmi Minisztériumba, ahol majd bizottság dönt fölöttük és a "barátoknak", hogy később, alkalmasabb időben jöjjenek.

Egyedül a szabadságharcos csoportok parancsnokainak volt bemenetelük hozzá. Így ismertem meg SZABÓ bácsit, a Szénatériek közkedvelt parancsnokát, akiről a legjobb benyomáson maradt. Soronkívül fogadta még a vidékről élelmiszert szállító parasztokat, akik nem egyszer az ország másik végéről indultak utnak értékes rakományukkal PEST felé. Örök köszönet és hála nekik, kik már az első napokban minden telhető jóval ellátták a laktanyát, nekik és a külföldieknek, ahonnan forduló fordulót követett és szállították a soha nem látott élelmiszer és gyógyszer-tömeget.

Sajnos november 2-től MALÉTER Pál már igen keveset tartózkodott a laktanyában. Kora hajnaltól, késő estig távol a politika szükséges, de imbolygó talaján próbált helyt állni. Tudtuk, hogy találkozott MINDSZENTY-vel, tárgyalt ANDRÓPOVVAL, MIKOJÁNNAL és minden erejét latbavetette a szovjet csapatok mielőbbi kivonása érdekében. Azt hiszem bizott - méghozzá erősen -- mint abban az időben mindenki, a nyugat segítségében. Így jött el november 3-nak estéje. Soha nem felejttem el, hogy ezen a napon valamivel korábban tértek vissza laktanyába, mint ahogy szokásuk volt. MALÉTER tiszta inget vett, átöltözött -- ekkor viselte először új, vezérőrnagyi rendfokozatát - és mosolyogva mondta, hogy TÖKÖLRE, a szovjet főparancsnokságra megy, ahol az éjszaka

(more)

"Magyarország részére döntő" tárgyaláson vett részt. Kilenc óra lehetett, amikor gépkocsiba szállt és kihajtott a Kiliánból...

November 4. ...

KILIÁN A MÁSODIK SZOVJET TÁMADÁS PILLANATÁBAN
The Kilián Barracks During the Second Soviet Attack

... már harmadik órája tartott a harc. A boltíves folyosó ornátlan kőkövén garmadában heverték a kilőtt és még füstölő töltényhüvelyek. Odébb, egy ablakmélyedésben viasz-sárgán feküdt a tegnap még oly vidám KOVÁCS honvéd. Alig néhány perccel azelőtt érte a halálos golyó. VÁC-környéki parasztfiú volt, édesapjával még a múlt héten beszélgettem kérte, hogy vigyázzak egyetlen fiára. Pütyültek a golyók, a ruszok újult erővel tüzeltek, de az évszázados falak felfogták a lövedékeiket. Mögöttem a parancsnoki azoba nyitva lévő ajtaján keresztül hallom, hogy Cs. százados — a laktanyaparancsnok fáradhatatlanul ismétli a készülékbe:

- Itt a Kilián laktanya, összeköttetést keresek ...
itt a Kilián beszél... - válasz nem volt, a hívott szám süket volt.

A lövöldözés elhalkult, erre mi is beszüntettük a tüzet. Fogytán volt a lézer, mert az elmúlt napokban feleslegünket széthordták és pótlást csak hétfőre kellett volna kapni. Még itt, ott elcsattant egy magányos lövés, azután hirtelen csend lett. A nap, amely eddig a felhők mögé burkolódzott, kisütött és sugarai beborították a laktanya udvarát. Csend volt, igazi vasárnapi csend... karórán reggel fél nyolcat mutatott.

- Hadnagy bajtárs, vérzik a kezét - szólított meg a mellettem lévő P. János honvéd. Ránézek, majd a karomra. Ugy látszik a csata hevében surolhatta a golyó. Gyors kötést rögtönöztem rá a zsebkendőmmel.

Lent, az udvarba, vezető főkapu irányából isgatott orosz beszéd hangzik. Katonáimra néztem, akik tőlem jobbra és balra végig a folyosón tüzelőállásban helyezkedtek el az ablakmélyedésekben. Ruhájuk rendetlen volt, látszott, hogy pillanatok alatt öltöztek, de az arcuk az elszántságot tükrözött. Most csusztatták be a folyosóra KOVÁCS honvédet. Erőszakkal kellett az ujjait szétfeaszítani, hogy a puskát elvehessük tőle. Szegény fiú a szakaszomból a hatodik halott volt a hajnali támadás óta. S most, a pillanatnyi tűzszünetben villámgyorsan átfut az agyamon az utólagos órák története. Hogy is kezdődött?

(more)

Még alig derengett, amikor az éjszakai csendben puskalövés hangzott. Először nem sokat hederítettem rá, hisz még a legutólsó, aránylag békés héten is megesezt, hogy meg-megszólt egy fegyver. Továbbaludtam, de a lövöldözés erősödött és hirtelen éles füttyüléssel bevágódott a laktanyába az első akna. Kiugrottam az ágyból, ösztönös mozdulattal nyultam a Néprádió felé, majd kapkodva magamra szórtam a ruháimat. A folyosóról izgatott lárma hangzott, éles géppuska-sorozat kerepelt. Mintha az udvarról szólna? Mi történhetett? Csak nem az oroszok? A rádió hirtelen megszólt: NAGY Imre Miniszterelnök beszélt.

Az oroszok, megszegve szavukat, ma hajnalban tüzérséggel és nehéz páncélosokkal rátörtek az országra. Hol van MALÉTER? - futott át az agyamon. S mintha nekem adta volna a választ a szpiker: "MALÉTER Pál és társai, akik tegnap este elindultak az orosz főparancsnokságra tárgyalni és még nem érkeztek vissza, azonnal jelentkezzenek!" -- Szóval elfogták őket!

Fölkaptam a géppisztolyomat és kiugrottam a szobámból. A harmadik emeleten voltam. Előttem ajtó nyílt az utcai irodákba. Beléptem, s az ablakhoz lépőztam. Kint szürkület volt és így kivehettem a laktanya előtt felsorakozott szovjet páncélosok körvonalait. HÜHÜÜ -- füttyült egy akna, ösztönös mozdulattal levágtam magam a szoba padlójára. Óriásit csattant, por és füstfelhő szállt fel, az a közelemben vágódott be. De jött is már a következő, majd a harmadik ... tovább már nem is számoltam, az oroszok aknatüz alá vették az épületet, az utcai homlokzatot. Kicsuszam a szobából és a folyosókon végig, lerohantam az első emeletre, MALÉTER Pál elárvult szobájához. A folyosókon már ott álltak a héten felállított őrszázad katonái. S, százados imponáló nyugodtsággal irányította őket a tüzelőállásba, a fiúk géppisztollyal és puskával gyors tűz alatt tartották a főkapu udvari bejáratát. A kapuval szemközt emeleti folyosón 15-20 hiányos öltözetű halott hevert.

A százados a karomhoz kapott és egy fal mögé húzott.

- Maradj itt, vedd át a védelmet ezen a folyosó részen, nekem át kell mennem a másik épületbe -- mondta.

- Mi történt, hol vannak az oroszok??

- Bent az épületben komám! Hajnali ötkor rajtaütés-szerűen meglepték a kapuőröket, percek alatt betörték a kaput és két Gorjunovval beálltak az udvar felé.

- És a kapuórség?

- Szegény srácok elestek. A ruszok pedig, ahogy beálltak végig géppuskázták a kapuval szemközti lévő folyosó-részeket. A hirtelen lövöldözés hallatára kirohanó katonák jó részét találat érte. Szóval a kapura ügyelj!

- A földszinten, azon az oldalon vannak még embereink?

- Ugy tudom vannak! - és ezzel a kedvező tüzlányhullást megvárva kiugrott a fal mellől és gyors léptekkel eltűnt a folyosó szegletében... Az idő pedig mulott, az események egymást követték. Az oroszok az aknától egy részét áttemelték a homlokzaton s a folyosót kezdték verni. Szaporodtak a halottak. Nyak és fejlövések... alig volt sebesült. A velünk szemben lévő Corvin néma volt. Mi történhetett ott, miért nem harcolna -- gondoltam. Mi van a városban, az országban? Nem tudtunk semmit, el voltunk szakadva a kinti élettől, a Szabad Kossuth Rádió is elhallgatott hét óra felé.

- HUUUUUU -- fűtyült el mellettém egy géppisztoly-sorozat, az oroszok újból megindították a tüzet. Magamhoz tértem.

- Tüzelés fink! - kiáltottam és az emberek újból a vállukhoz szorították a fegyvert. Az oroszok támadtak, egyre erősebb a tűz. Az ablakokon csak úgy sáporozott befelé a lövedék. Mellettem egy szabadságharcos a nyakához kapott, kiejtette a géppisztolyt a kezéből és lassan lecsúszott a földre. Ujjai közül vastag sugárban dől a vér. Egészen a falhoz bujtam s előre tartott fegyverrel szórtam a tüzet az udvar felé. Az oroszok megmozdultak. Kuszó alakokat láttam a földszinti folyosón, a lépcsőkhöz igyekeztek.

S. százados kussot végig a folyosón, amikor a közelembé ért, rekedt hangon suttogta:

- A földszinti folyosón már nincsenek embereink. Az oroszok lángszórával füstölték ki az utcáról őket.

x.x.x. őrnagy ellenakeiőt szervezette. Egy alkalmas pillanatban a földszin hátsó traktusából kiindulva támadásba lendült.

A cél a kapu visszafoglalása volt. Dörrentek a kézi-gránátok, az orosz támadás elakadt, de az őrnagy emberei is kénytelenek voltak az udvaron lévő gépkocsik mögött fedezéket keresni. Onnan szórták a tüzet az árkádok alatt elhelyezett Gorjunovokra.

(more)

x.x.x. Őrnagy kénytelen volt visszavonulni. Meghajolva, a földhöz lapulva próbálták megközelíteni a biztos fedezéket nyújtó épületet, amikor hirtelen küzajük csapott egy akna. Nem láttunk semmit, csak mikor a sűrű füstfelhő eloszlott pillantottuk meg az őrnagyot. A földön feküdt, nyakából, melléből dőlt a vér. Ki kell hozni, még él -- futott végig a katonák között és már ugrottak is, amikor a közelből kisiető ápolónő döntötte el a vitát:

- Én majd kihozom -- mondta -- én rám nem lőnek, én nő vagyok és rajtam van a vöröskeresztes szalag is.

Beszüntették a tüzet és néma izgalommal kísértük az utját, ahogy lehaladt a lépcsőn, hogy hátulról próbálja megközelíteni a sebesültet. Leért az udvarra, fehér köpenye, vöröskeresztes szalagja, fegyvertelen volta messziről szembetűnő volt. Gyors léptekkel sietett az őrnagy felé, már ott is volt, felemelte ... amikor éles géppisztolysorozat szólalt meg és megindult újult erővel az orosz tüzelés. A fehér köpeny a golyóktól átlukasztva esett rá a sebesültre és néhány perc múlva mindketten mozdulatlanul feküdtek az udvar közepén.

- Támadás! Támadás! - Az oroszok a Ferenc-köruti rész felől elérték az első emeletet, föl kellett vmielnünk a második emeletre. Velünk együtt jöttek azok is, akiknek nem jutott lőfegyver. Délelőtt 11 óra volt az idő. A lőszerhiány mindinkább aggasztóvá vált. Az oroszok rendületlenül tüzeltek, de újabb támadást nem kíséreltek meg. Ugy látszott sejtelmük nincsen arról, mekkora erővel állnak szemben. Mind kevesebbázer szólaltak azonban meg a mi fegyvereink, zsákmányolt géppuskánk (egyedül nehéz fegyverünk) is vagy másfél órája haligatott, bedögölt, javításához nem értettünk.

~
Szembe kellett néznünk a tényekkel. Rövid tanácskozást tartottunk. Nehéz volt kimondani, de el kellett a laktanyát hagynunk, fegyvert, lőszert kellett szerezni és hátul, valahol a Ferencvárosban harcolni tovább. Megvizsgáltunk helyzetünket. A laktanya hátulsó tűzfala a keskeny Tüzoltó-utcára néz, itt kellett megkísérelnünk a kijutást. Két katona vállalkozott rá, hogy felderítik, nincsenek-e hátul is oroszok. Összeszedtük a pócrócokat, köteleket és gyorsan kötelet fontunk. Kint a folyosón tíz jóllövő, fegyverrel a kezében és az összeszedett maradék töltényekkel fedezte akciónkat. Kisebb, nagyobb szünettel tüzeltek csak vissza. Elkészült a kötél és akét honvéd megindult lefelé. Leértek, körülnéztek, majd intettek: jöhettek, az utca üres volt!

Vállunkra akasztottuk a fegyvereket és nekiindultunk az utnak. A sebesültek ereszkedtek le először, aggódó szemekkel kísértük az utjukat ég és föld között. Már tíz ember lent volt, idegesen kémleltek a mellékutcák felé, de viszonylagos csend volt. Az oroszok meg sem kísérelték a mellékutcák elfoglalását. Ujabb tíz fő érkezett le, amikor az oroszok aknázni kezdték a házat az Űllői-ut felől. Lövedékeik egymásután csapódtak be a folyosókra.

Az utolsó emberekkel én is elhagytam az emeletet. Lassan ereszkedtem lefelé, sebesült kezemet dörzsölte a kötél. Hátam mögött elszabadult a pokol, aknák törték, rombolták az épületet. Valahol -- és ezt a nagy tűzben is hallottam -- hangoztak.

A KILIÁN KASZÁRNYA ELESIK

The Abandonment of the Kilián Barracks

Még egy pillantást vetettem az épületre és erősebben megszorítva fegyveremet, elindultam a katonáim után. Nem messzire mentünk, alig tíz méternyire a Kilián hátsó kapujától, az Nyugal-utca egy modern házából légvédelmi parolis főhadnagy intégetett le. Fölmentünk és egy második emeleti utcai lakáshoz értünk. Ez a ház az elkövetkezendő napokban új otthonunk volt. Az idegen hadnagy elmondta, hogy ő a PILISCSABA-i tüzérezred egységéből való Zászlóaljuk november elsején került a fővárosba, ahol a BUDA-i Zalka lektanyában szállásolták el őket. Ő tiszédmagával november 4-én hajnalán hidegségen volt a Petőfi-hídnál. Láttá, hogy a szovjet páncélosok a hid alatt felzárkóznak és megkezdték előrenyomulásukat. Nem lőtt, mert a parancs úgy szólt, hogy csak ha a szovjet lő, akkor szabad tüzelni. Mikor a páncélosok kellő távolságba kerültek, megkezdték a tüzet, amelyből csak pár társával sikerült kimenekülnie.

Berendezkedtünk, előkészítettük a Molotov-coctailokat és felvettük a kapcsolatot a Ferenváros-i Nemzetőrökkel. Lőzsért, gránátot kaptunk eleget. A délután, az este és az éjjel aránylag csendben taltek el. Az oroszok vártak ... vagy keilő tüzéség hiányában nem mertek behatolni a mellékutcákba. Felderítőink ekkor mesélték először, hogy a IC kerületben, annak határában a Hallerútéren készen áll bevetésre a szovjet gyalogság. De már hírek is jöttek. Őszedett a Biztonsági Tanács, az ENSZ. Igen az ENSZ, az majd véget vet a szovjet terrornak! És a világszövetség erejében bizva hajtottuk álomra a fejünket.

(more)

November 5. ...

UTÓLSÓ "LÁTOGATÁS" A KILIÁNBAN
The Last "Visit" of the Kilian Barracks

Csend volt egész délelőtt, csak néha dübörgött végig egy-egy páncélos a Nagyköruton. Elszórt lövések csattantak, amire az Uteg válaszolt, ez volt minden. Mi meg ültünk a rádiókészülék előtt és lestük a híreket a világból. Semmi, semmi segítség és lemondóan legyintettünk, amikor a szomszéd utcából lélekszakadva rohant egy fiatal, hogy a nyugati határt már átlépte egy ENSZ hadosztály. Hm... egy hadosztály? Egy ezred is elegendő lenne ... de nem volt. Délben ökölbe szorított kézzel hallgattuk a SZOLNOK-i "forradalmi" munkás-paraszt "kormány" megalakulásának és programjának hírét. A szpiker még egy párszor színtelen, magyartalan hangon elrecsegte a mondókáját, elhangzott a Himnusz és utána vidám tánczene kezdődött. Harsogott a jazz, a bugi-vugi, a fox -- mulatott a SZOLNOK-i "kormány", mulatott és azt akarta az egész világgal elhíttetni, hogy velük milat az egész ország. S mintha maga a rádiókészülék is megundorodott volna, hirtelen elhallgatott, siket lett, megszűnt az áram. A gáz, a víz! (Később derült ki ez is: az oroszok nemtörődve a szembedő polgári lakóssággal, kikapcsolták az egész kerületben a közműveket).

Délután mi páran, akik a laktanyából a házba huzódunk (cca 10-15-en) elhatároztuk, hogy megközelítjük a Kiliánt. Csatlakozott hozzánk még egy husz tagú Nemzetőr-csoport. Elértük a hátsó kaput és lassan, fedezve egymást átosusztunk a hátsó udvaron és bent voltunk az épületben. Az oroszok sehol, még a halottak - köztük az órnagy teteme is - változatlanul a helyükön voltak. Első feladatunk az élelmiszerraktárak feltörése volt. Mint már az előzőkben írtam rengeteg élelmiszer volt felhalmozva a laktanyában. Egy-kettőre feltörtük a lakatokat és a géppisztolyok védelme alatt megkezdődött az élelmiszerek átmentése, egy részét a nemzetőrök, más részét pedig az éhező polgári lakosság számára biztosítottuk. Mig a zsákok, ládák szállítása folyt, mi szemmel tartottuk a folyosókat, ablakokat, amelyekből nem tudhattuk, hogy melyik pillanatban zudul ránk a gyilkos sirtűz. De a néma ablakok hallgattak, csönd volt, szinte bántóan csönd.

Ekkor jutott eszembe, hogy fent az első emeleten, MALÉTER szobájában ott lehetnek a felkelés okmányai, iratok, amelyeket emberek írtak alá, emberek, akiknek nevei, ha oroszok tudomására jutnak, az életük végét jelentenék. Felmentem az iratokért és sikerült megsemmisítenem azokat.

(more)

Alig tartózkodtunk egy fél órát a Kiliánban, (ismét-
lem, csak a földszinti traktuson -- lásd vázlat), amikor meg-
szólaltak az aknavetőik. Most valami pokoli tűz szakadt ránk.
Egész biztos, hogy valahol figyelték a kővetőket és mikor tu-
domásukra jutott, hogy a Kilián mozogódik, összpontosított
tűzet engedtek rá. Visszavonultunk, de a lakóháza sorsa meg-
pecsételődött. Egész éjjel és másnap egész délelőtt lövtek,
aknával, ágyúval és gyújtó lövedékkel (akkor kapott tüzet a
Ferenckörúti rész is, amelynek során az egész 1. udvar és a
2. udvar utcai frontjának egy része leégett) lövtek, rombolták
a százasos falakat.

November 6. ...

Semmi összeköttetésünk nem volt a külvilággal ekkor.
Éjjel a hámban meghalt egy öreg hácsi, aki nem lehetett volna
menteni, ha időben orvoshoz kerül. A pokoli tűzben azonban meg-
sen lehetett kísérni a kórházba-juttatásáért. Két rebesült szabad-
ságharcos MOSZKVA bombázásáról beszélt. Szegények félrebeszél-
tek a láztól.

Dél felé az oroszok -- miután kellett tüzéségi elő-
készítés megtörtén és a fél környék romokban hevert -- megkezd-
ték a mellékutcákba való behatolást. Első kísérletük azonban
nem sikerült, a Tompa-utca sarkán sikerült egy tankjukat fel-
gyújtani. Erre új taktikát eszeltek ki. Most már párosával
indították páncélosaikat. Így, az egyik az utkeresztelésnél
megállva fedezte társa előrehaladását. Az Ágyú-utca is így
hatoltak be. Míg a sarkon (Tompa-utca) álló J. Sz. végig-
pásztázta puskájával az emeleti ablakokat, addig a másik nehéz
tank végighaladta az utcát. Előttünk onyogott hernyótalpnán
éppen, amikor a szemközti ablakból benzinesz palack repült fa-
léje. Mi géppisztolyból azórtuk a tüzet. Borzalmas robbanás,
füst, láng, -- de a tank továbbhaladt. A benzinesüveg lecsuszott
róla és csak mögötte robbant. Őt perce sem telt el, s az ut-
cán egymásután robbantak az aknák. Az oroszok belétek a háza-
kat!

Aznap éjjel -- 11 óra után -- pedig megindult a szov-
jet gyalogság. Először egy páncélos, utána három-négy-öt méter-
nyire még három, s az utcák szélén megacsalóhatatlanul ösön-
löttek befelé a katonák.

A további ellenállás hiábavalóságát ekkor beláttam.
Én a városban voltam 1944-45 telén, átéltem az utcai harcokat,
a házról-házra való küzdelmet és tudtam, hogy ilyen esetekben
nincs pardon a civil lakosságnak sem. Józanul mérlegeltük a
dolgozat, külső segítség nincsen, a Nyugat csapján cserbenha-
gyott, mi pedig nem vagyunk képesek megküzdeni a keleti óriás-
sal.

(more)

Eldugtuk fegyvereinket és az elkövetkezendő 36 órát a lehető legnagyobb csendben, a ház II. emeleti udvari szobájában töltöttük, mert orosz fogságba egyikünk sem akart kerülni. Így mult el a november 7-e és virradt ránk november 8. csütörtök, a BUDAPEST-i fegyvernyugvás napja. Sikerült civilruhákat szerezni és még egyszer keményen kezetrázva egymással nekivágtunk a lerombolt, tönkretett BUDAPESTnek....

.....

AMIT MÉG EL KELL MONDANOM...

Observations

A 10 napos "Kiliáni csata" leírásánál igyekeztem tárgyilagos lenni és éppen ezért csak azt írtam le, amit én éltem át, amit én láttam és hallottam. Így sajnos a laktanya életének sok része én előttem sem ismeretes, hiszen az ember véges lény, aki egyszerre csak egy helyen lehet, csak egy eseményt láthat, akkor is, amikor minden percben száz és száz dolog történik.

Épp ezért az alábbiakban szeretnék röviden közölni egy-két dolgot, amelyeket részint csak hallottam (szavahihető emberektől) és egy pár olyan dolgot, amelyek az én (ismétlem egyéni) véleményemet tükrözik a látottakkal kapcsolatban.

OKTÓBER 23. ESTÉJE A KILIÁNBAN:

A munkahelyekről az emberek rendszeren bejöttek. Estére a laktanyában -- az ügyeletes tisztéken kívül -- csak egy pár tiszt tartózkodott. Ugy hét óra felé egy nagyobb tömeg vonul a laktanya felé -- s úgy gondolva, hogy bent fegyveres katonaság van -- löszert és fegyvert követelt. Az ügyeletes tiszt próbálta megmagyarázni, hogy milyen egységről van szó, de a tömeg nem hitt neki. Betörték a kaput. Ellenállás nem volt, hisz nem is lett volna mivel. A tömeg előzőnlötte az épületet, feltört minden szekrényt, fegyvert keresett s amit talált, azt el is vitte. Ez után, ugy éjjél felé elhagyták a Kiliánt.

MALÉTER EZREDES "MANÓVEREZÉSE" OKTÓBER 26-29-IG.

Magam részéről erről nem sokat tudok, tudniillik,

(more)

ahogy MALÉTER átvette az irányítást október 25-én a legnagyobb fegyelmet követelte és tarttatott be. Mindenkinek meg volt a feladata, helye, amit nem hagyhatott el, így az hogy ő kikkel és mit tárgyalt nem tudom, mert én a 3-as épület Liliom-utcai szárnyán tartózkodtam, lévén ez a kijelölt helyem. Az tény, hogy lőszerhiányában szenvedtünk, amit MALÉTER pótolni igyekezett. Az is tény, hogy MALÉTER október 25. délutánján elhangzott szavaihoz tartotta magát velünk szemben. Az oroszok ellen, akik a Kiliánt támadták vezette és irányította a harcot.

ELLENTÉT A CORVINISTÁKKAL:

Vezetőjük féltékeny volt MALÉTERre és a honvédségre. MALÉTER pedig látta, hogy a Corvinisták között sok ugynevezett kétes alak tartózkodik, akiknek fegyver épp, hogy nem járna. ennek a féltékenységnak tudhatom be azt a tényt is, hogy november 4-én az oroszok a laktanyában megleptek. Tudniillik a külső, városi őrséget ezideig mindig Corvinisták adták, akik terjedelmes őrláncot tartottak rezidenciájuk körül. Ahogy később, egy Corvinistától megtudtam, nekik időben jutott tudomásukra a szovjet támadás és erre bevonták őrláncukat és kiűritették a Corvin közt. Nekünk egyetlen szót sem szóltak, ez volt az oka annak, hogy az orosz ék azonnal betörte a kaput.

Befejezésül még annyit, hogy nekem sikerült még november 12-én bejutnom a laktanyába. A Katonai Kiadó egyik századosával mentünk be, akinek írása volt "hadtörténeti kutatásokra" az orosz városparancsnoktól GREBENNIKTÓL. Borzalmas pusztulás képe fogadott, amit még fokozott az a tény is, hogy az orosz egység, amely bent tartózkodott a legbarbárabb módon minden használható dolgot tönkretett. Sikerült beszélgetni egy kapitánnyal (NU), aki résztvett a laktanya bevételében. Ő mondta el, hogy ők úgy tudják 2.000 ember védte a Kiliánt és épp ezért amikor vasárnap elhallgatott a védők fegyvere nem hatoltak be, hanem kiűritették az épületet. Csak november 6.-ról 7.-re virradó éjjel törtek be, amikor minden ellenállás nélkül bevették a laktanyát. Kérdeztük beszteségeiket. Erre nem adott egyenes választ, csak az mondta "mnoga" (sok). A mi hallottainkról nem nyilatkozott.

Azt már más helyről hallottam, hogy cca 150-200 Kilián-fglyot ejtettek, akiknek sorsa előttem ismeretlen.